

Teller AFP med?

Omlegging av AFP og tilpasninger av tjenestepensjon i privat sektor

Jon M. Hippe og Tove Midtsundstad

Pensjonsforum 15. april 2016

Analysen

- Forskningsrådets evaluering av pensjonsreformen – EvaPen
  - Fafo og ISF – «Interactions between national and labour market based pensions in Norway: pension outcomes and policy processes»
- Prosjekt utlyst fra ASD – Omlegging av AFP og tilpasning av tjenestepensjoner
- To datasett:
  - Individdata om inntekt koblet med AFP-dekning fra Fellesordningen og regnskapsdata for å identifisere tjenestepensjonsordning via organisasjonsnummer
  - Bedriftsundersøkelse gjennomført desember 2015 – mars 2016
    - 1500 virksomheter med mer enn 10 ansatte (40%)

Privat AFP – noen kjennetegn

- Avtale LO og NHO 2. april 2008
  - Tilsvarende avtale for en rekke andre tariffområder
- Gjelder fra 2011
- Alderspensjon fra 62 (valgfritt) livslangt
- Omfatter ansatte i tariffdekkede bedrifter som tar ut hel eller delvis folketrygd
- Rett til ytelse hvis omfattet de siste 7 av 9 år før fylte 62 år (født etter 1955) og inntekt på 1G i uttaksåret og året før
- Ytelse= 0.314 prosent av årlig pensjonsgivende inntekt
- Ordningen administreres av egen institusjon. NAV administrasjon av søknader og utbetaling.
- Staten dekker 1/3 av utgifter – ikke statsgaranti

AFP har stor pensjonsmessig betydning

Privat sektor. Pensjonsnivåer ved 67. Prosent av gjennomsnittlig livsinntekt alle grupper. *NB Nivåene faller med yngre og yngre årskull*

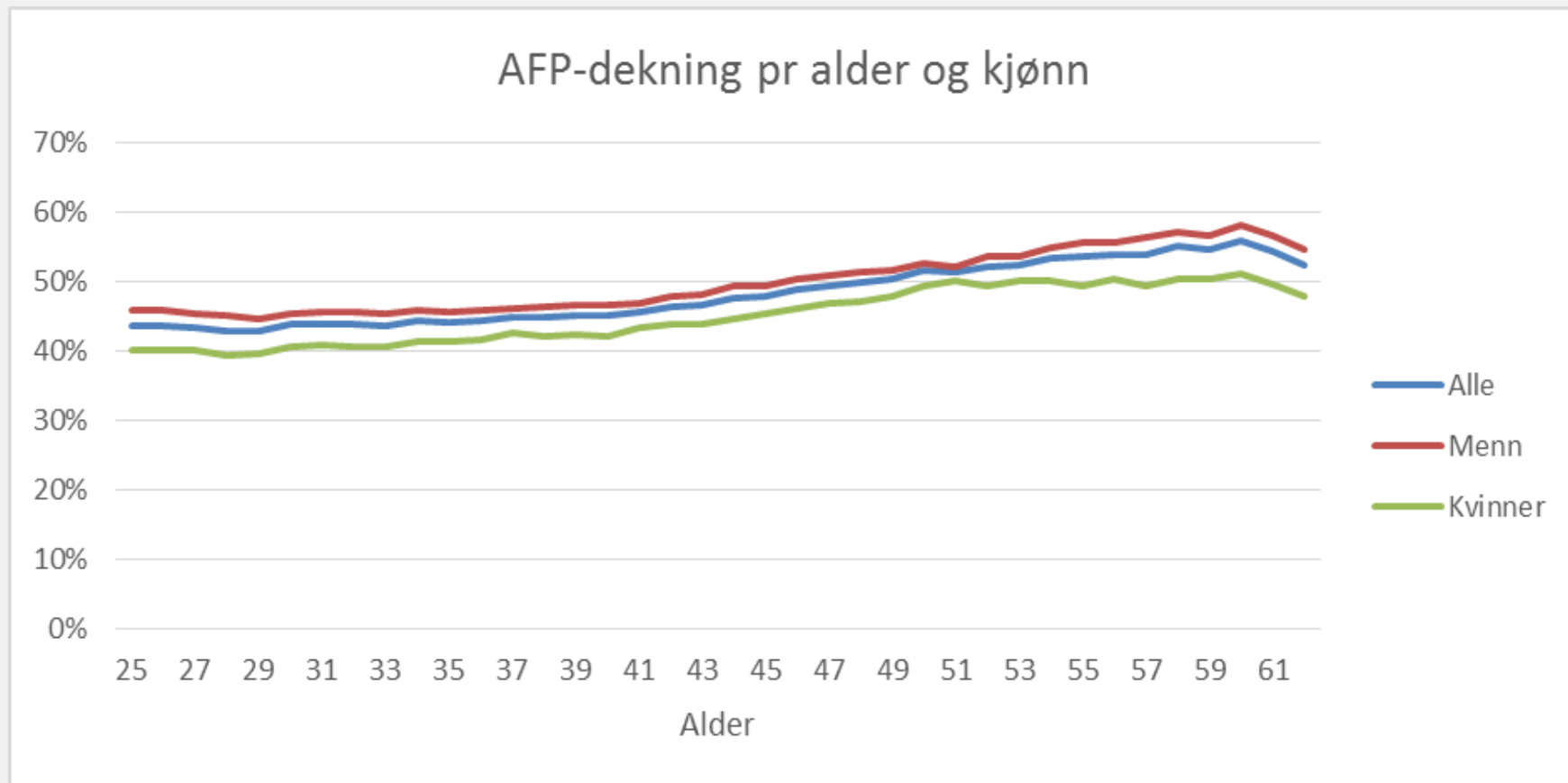
	Med AFP	Uten AFP
FT (RR-LI)	48.04 %	48.68 %
AFP (RR-LI)	10.67 %	0.00 %
TP (RR-LI)	7.66 %	7.56 %
Privat sektor	66.37 %	56.23 %

Problemstillingen

- Bedrifter og ansatte fikk i 2008 kunnskap om at man er, eller kan bli, dekket av en alderspensjonsordning med en ytelse tilsvarende en innskuddspensjon med en årlig sparerate på 3,5-4 %, og hvor staten betaler 1/3 av de løpende utgiftene (dobbel OTP)
- Vil det forårsake en økonomisk rasjonell tilpasning av eksisterende tjenestepensjonsordninger?
  - Kan man forvente at bedrifter som i 2008 hadde en OTP-ordning og som var dekket av tariffavtale ville ha mindre behov for å øke sparesatsene i innskuddsordningen, enn bedrifter som ikke var omfattet av AFP-ordningen?
  - En tilsvarende betraktning kan gjøres om innskuddssatser ut over OTP-nivå, og behovet for en økning av disse.
  - Vil AFP gjøre det enklere å endre eller avvikle en ytelsesordning?
- På den andre siden er det særtrekk ved AFP som drar i motsatt retning
  - Bedrifter og enkeltpersoner kan vurdere verdien av AFP ulikt
  - Ulike oppfatninger om hvor sikker en fremtidig dekning er
  - Effekt av alder – bedrifter med mange unge eller med stor sannsynlighet for å skifte jobb
  - Grunnleggende forskjeller på AFP og ikke-AFP dekkede bedrifter

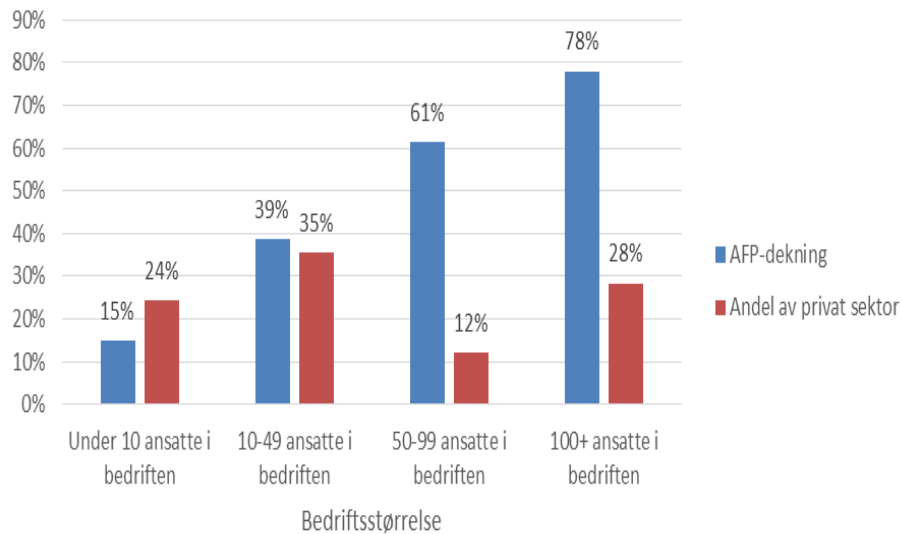
AFP-dekning 2013 etter alder og kjønn i privat sektor.

Arbeidstakere 25-62 år. N = 1 178 562.

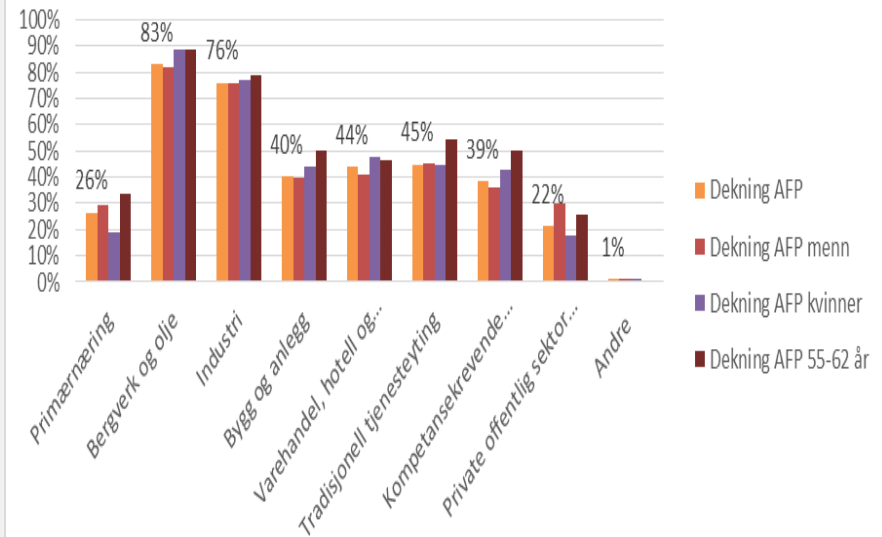

AFP dekning etter bedriftsstørrelse og etter næring

AFP dekning avhengig av bedriftsstørrelse

AFP-dekning etter næring

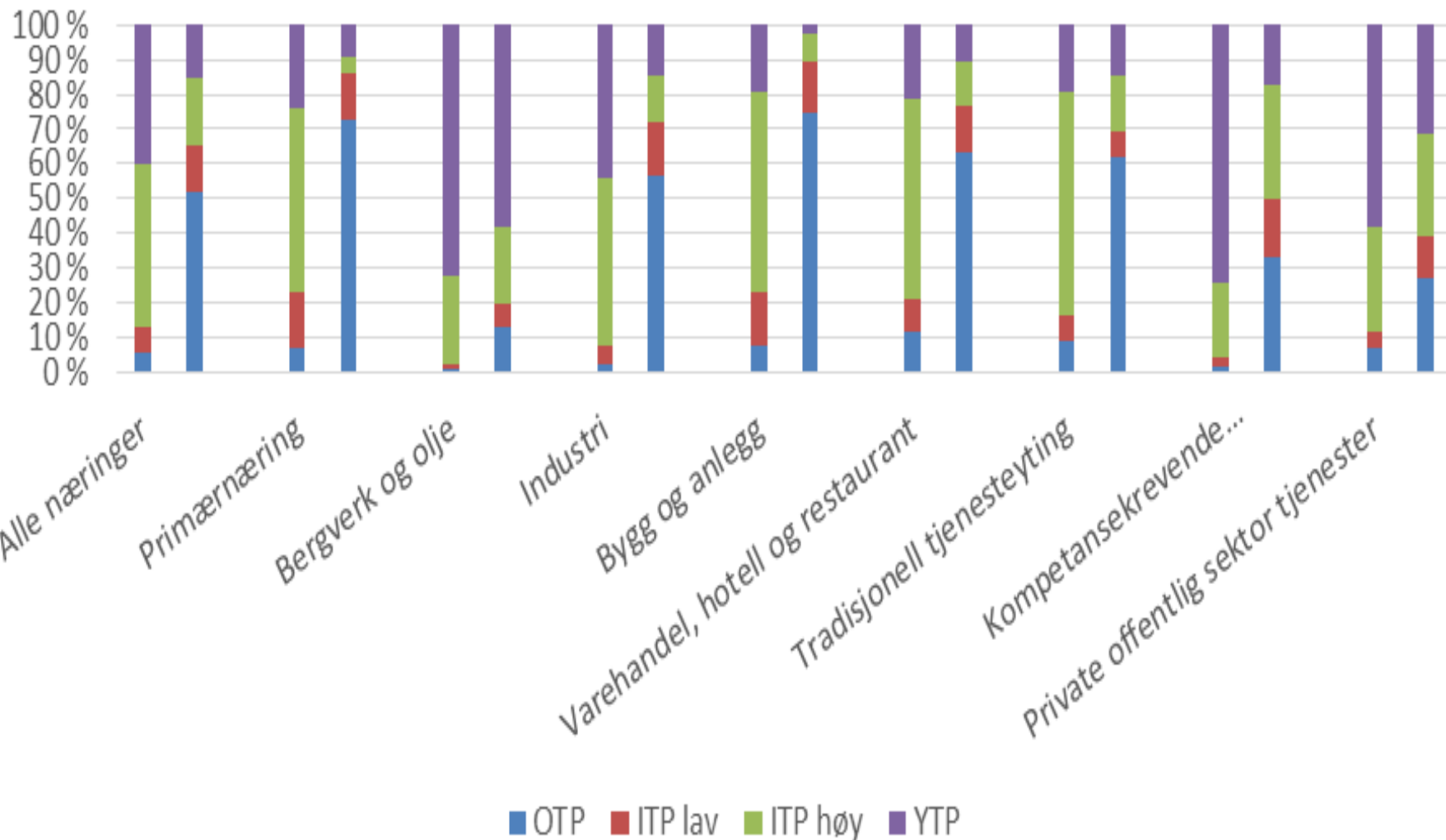

Tjenestepensjoner i 2008. AFP og ikke AFP-virksomheter. Antall ansatte.

	TP-fordeling AFP-bedrifter	TP-fordeling ikke-AFP- bedrifter	TP-fordeling alle
OTP	21 %	65 %	54 %
ITP lav	12 %	14 %	13 %
ITP høy	5 %	10 %	8 %
YTP og ITP	42 %	2 %	12 %
YTP	20 %	10 %	13 %
SUM	100 %	100 %	100 %

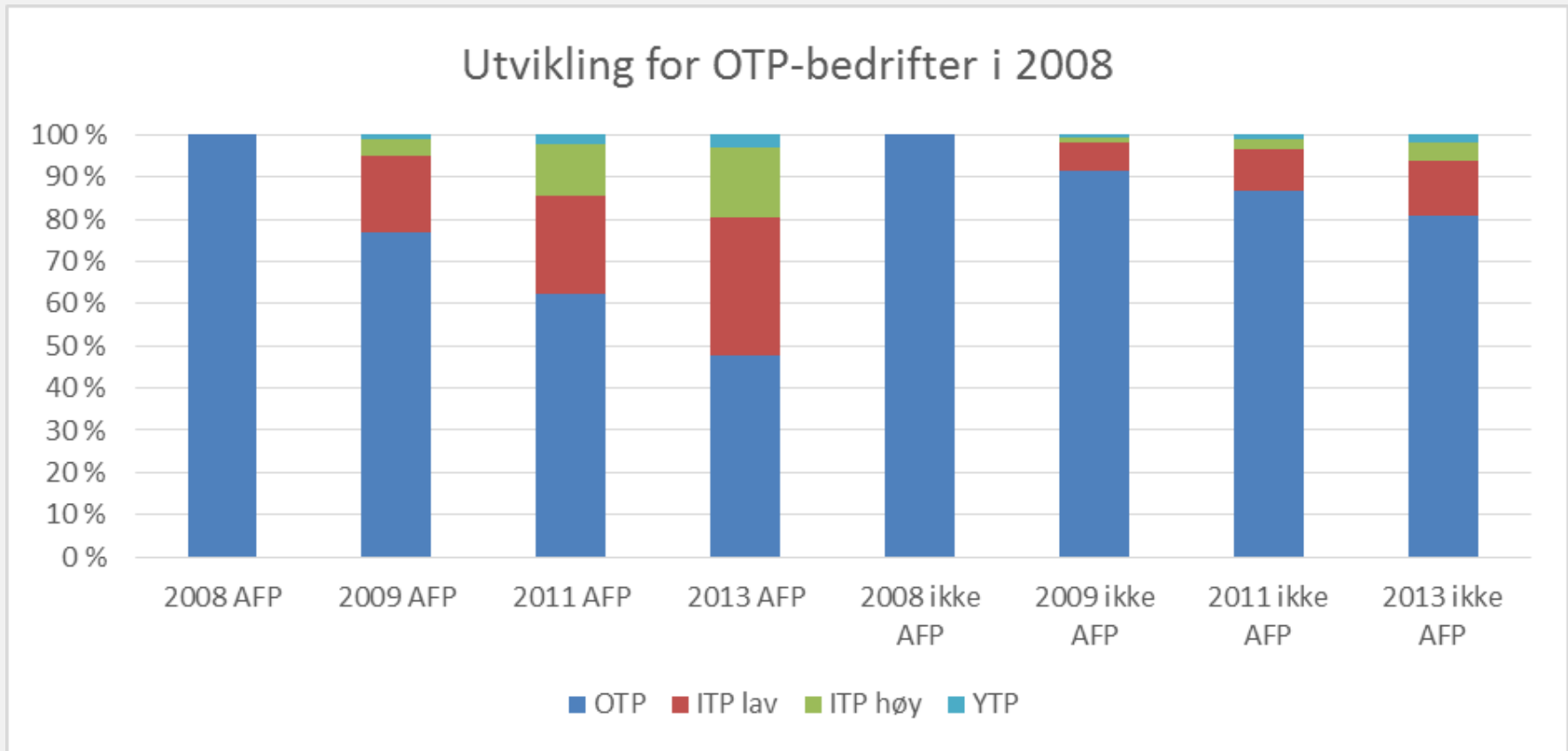
Tjenestepensjonsfordeling 2013 pr. næring. AFP og ikke AFP.

Endringer i tjenestepensjon 2008 - 2013

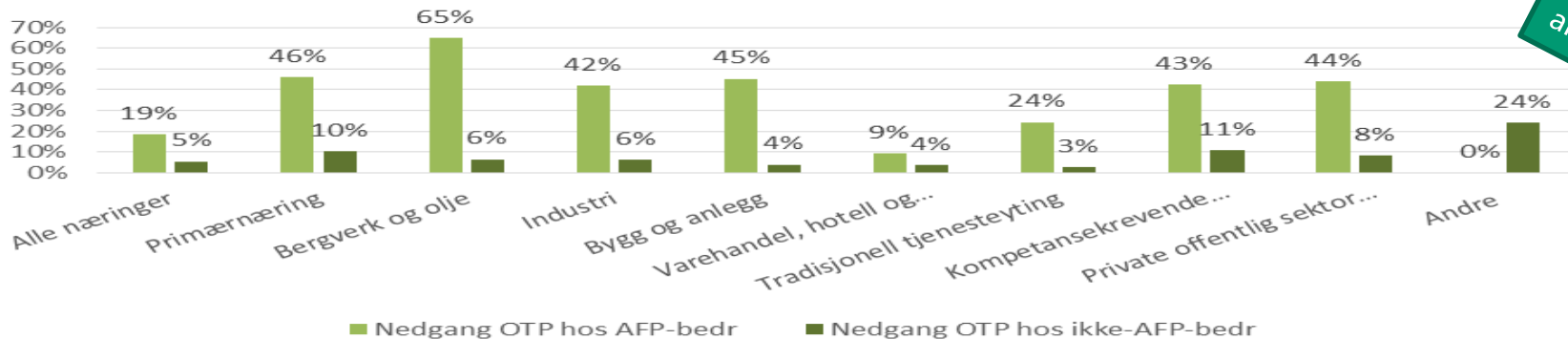
	AFP 2008	AFP 2013	Endring 08-13	Ikke AFP 2008	Ikke AFP 2013	Endring 2008-2013
OTP	9,4 %	5,7 %	-3,7 %	54,3 %	51,9 %	-2,4 %
ITP lav	7,9 %	7,0 %	-0,9 %	12,9 %	13,4 %	+0,5 %
ITP høy	4,1 %	8,4 %	+4,3 %	11,5 %	13,5 %	+2,0 %
YTP/ITP	43,0 %	45,4 %	+2,4 %	5,9 %	7,0 %	+1,1 %
YTP	35,6 %	33,5 %	-2,1 %	15,4 %	14,2 %	-1,2 %

Test 1: Hva med de som hadde OTP i 2008?

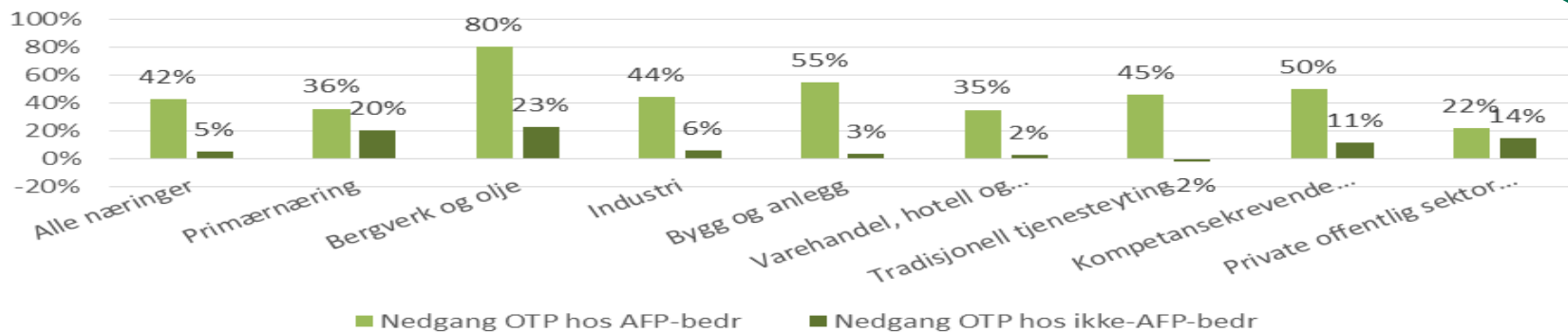
Under 10 ansatte

Netto endring bort fra OTP fra 2008 til 2013

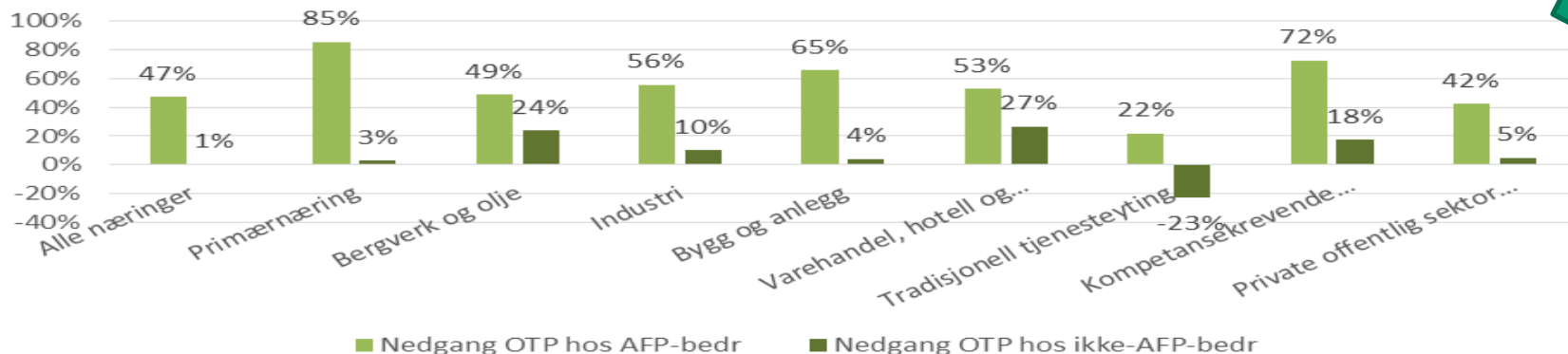
10-49 ansatte

Netto endring bort fra OTP fra 2008 til 2013

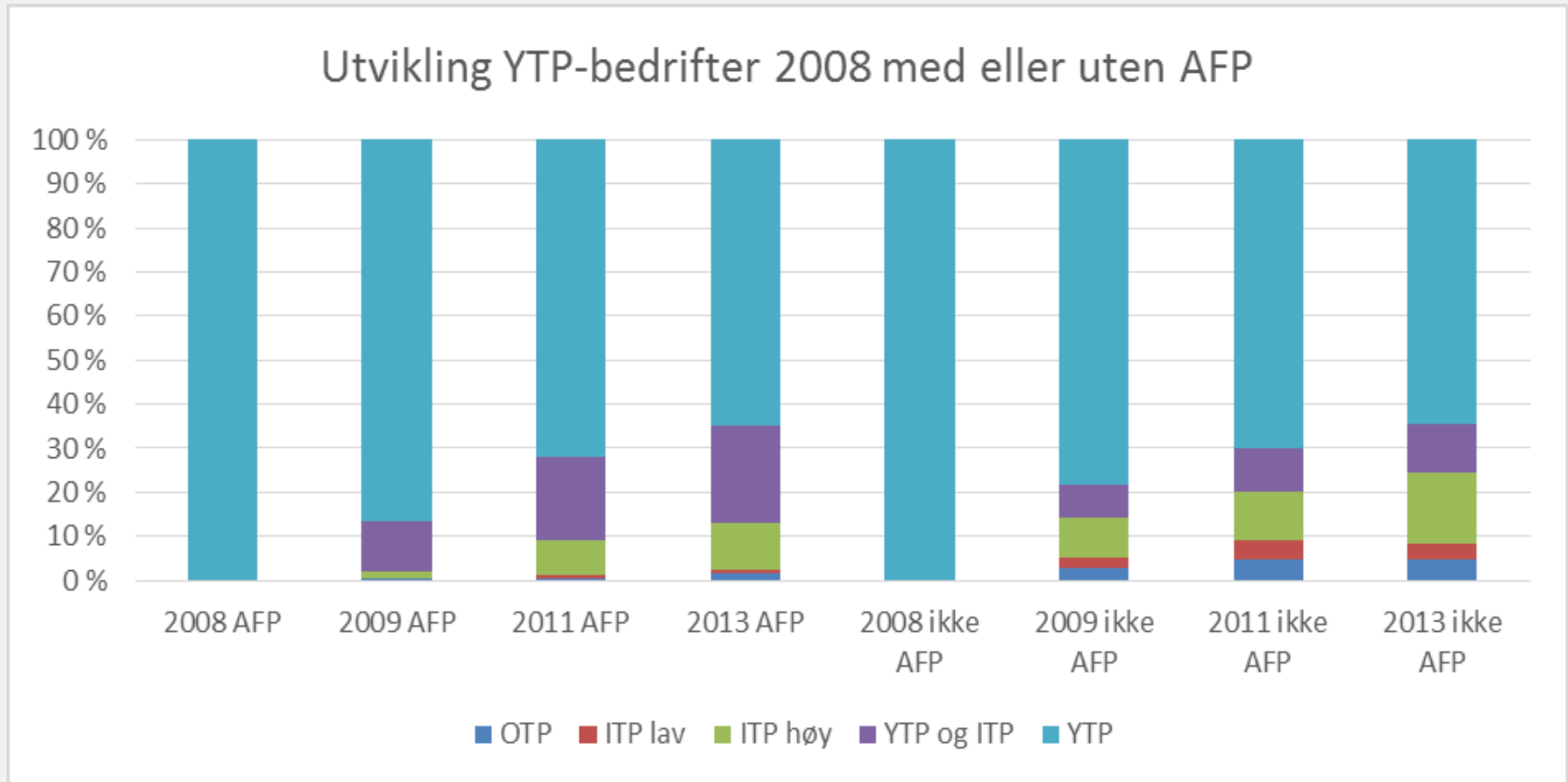

Over 50 ansatte

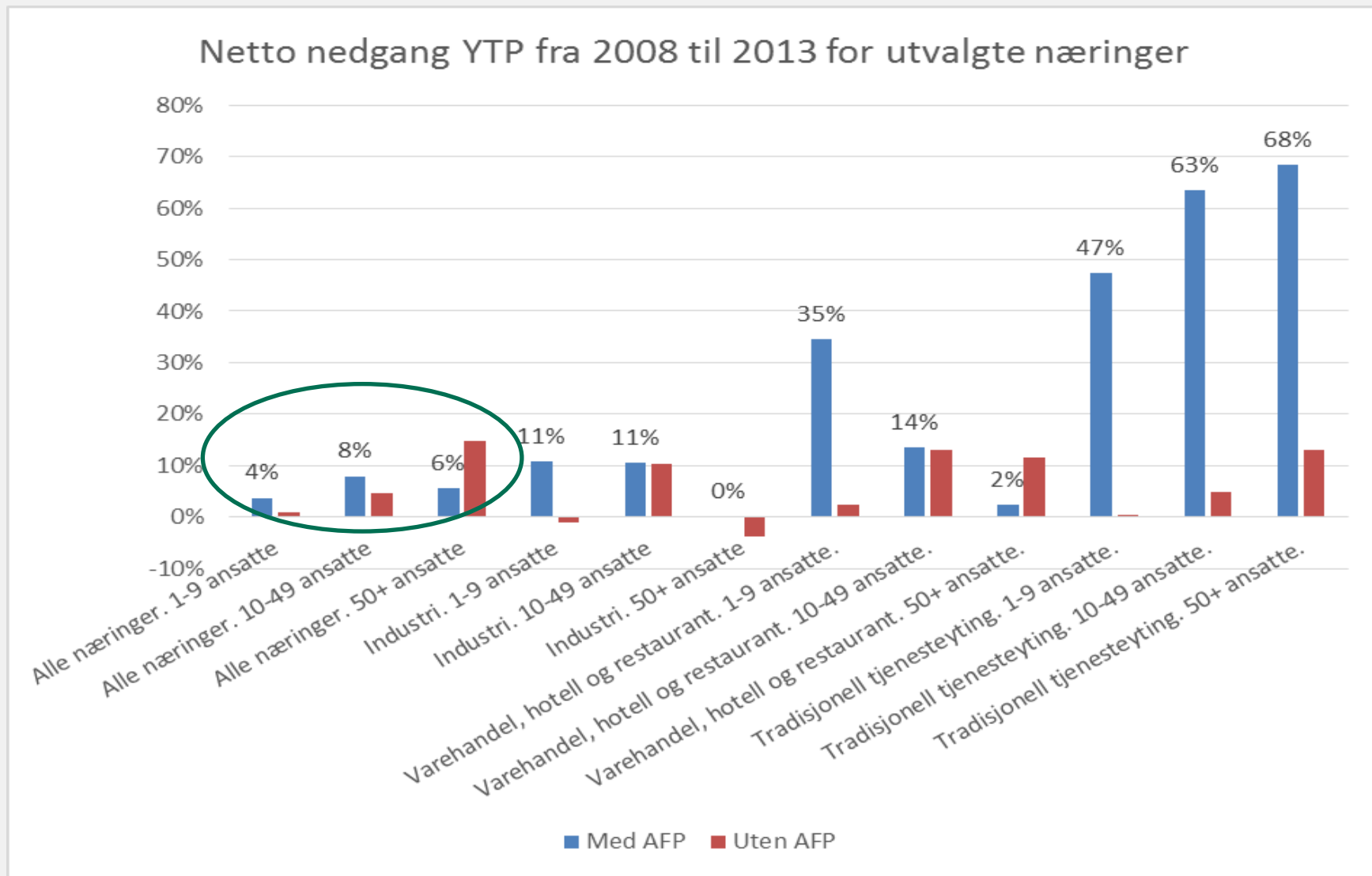
Netto endring bort fra OTP fra 2008 til 2013

Test 2: De som hadde YTP i 2008

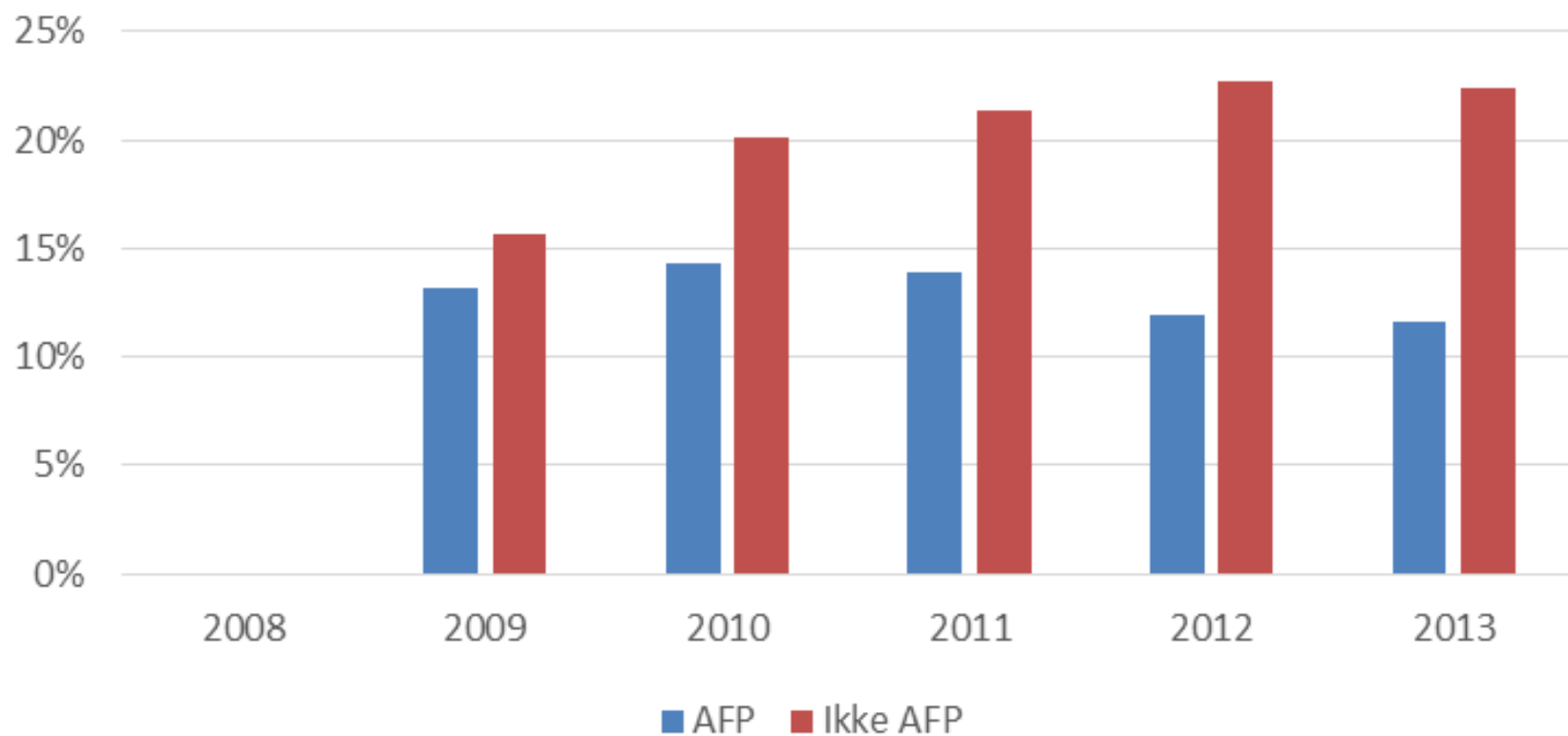

De som hadde YTP i 2008

Test 3 – reduksjon ITP

Andel av ansatte med ITP 2008 som har fått
dårligere satser

Andel virksomheter som har endret følgende ved TP-ordningen etter 2008 (av de som har endret). Flere svar mulig. Bedriftsundersøkelsen. N=465.

	Alle	AFP	Ikke AFP
Avviklet ytelsesordningen og innførte innskuddspensjon for alle	17,4	20,3	10,8
Lukket ytelsesordningen og innførte innskuddsordning for nyansatte	30,8	34,9	21,5
Lukket ytelsesordning for de eldste og innførte innskuddsordning for de andre	12,9	12,2	12,9
Økte innskuddssatsene i vår innskuddsordning	24,1	19,0	28,5
Reduserte innskuddssatsene i vår innskuddsordning	1,9	1,4	2,7
Tilpasset innskuddsordningen til nytt regelverk, og endret grensen for laveste sparesats fra 6 til 7,1 G (ellers ingen endring)	5,2	4,4	5,9
Startet sparingen fra 1. krone og ikke lenger fra 1 G	5,4	5,1	4,8
Annet	10,5	11,2	8,6
Vet ikke/usikker	5,6	5,4	4,3
N	465	295	163

Hva sier lederne i AFP-bedriftene om sammenhengen mellom AFP og TP?

- **65 %** - mener at ny AFP ikke har hatt noen betydning for virksomhetens tjenestepensjonsordning.
- **8 %** - bekrefter at ny AFP har medført at bedriften har kunnet velge lavere sparenivå i forbindelse med omlegging/etablering av ny tjenestepensjonsordning
- **6 %** - bekrefter at AFP har ført til at de har redusert sparesatsene i tjenestepensjonsordningen.
- **17 %** - bekrefter at ny AFP har forsterket behovet for å legge om ytelsesordningen til en innskudds- eller hybridordning.

Ledernes vurdering bekrefter i stor grad funnene fra registeranalysene.

Hvordan begrunnes endringene?

AFP-bedriftene:

- 43 prosent vektlegger behovet for forutsigbare pensjonskostnader
- 25 prosent vektlegger behovet for reduserte pensjonskostnader
- 17 prosent vektlegger ønsket om mer gunstige ordninger for de ansatte

Ikke AFP-bedrifter:

- 31 prosent vektlegger behovet for forutsigbare pensjonskostnader
- 25 prosent vektlegger ønsket om mer gunstige ordninger for de ansatte
- 22 prosent vektlegger behovet for reduserte pensjonskostnader

Betydningen av ansattes bekymring rundt AFP-ytelsene

- **45 %** - tror ansatte legger stor vekt på at ny AFP vil gi et godt, livslangt tillegg til utbetalingene fra folketrygden og TP.
- **51 %** - tror at ansatte legger liten vekt på hva de vil få i pensjonsutbetaling fra ny AFP.
- **27 %** - tror at mange ansatte er bekymret for at AFP kan falle bort før man kan ta ut AFP, og legger derfor lite vekt på ny AFP-ordning.

Lederne er, med andre ord, bevisst på usikkerheten rundt AFP-ytelsen og ansattes bekymring rundt dette.

Hvordan foregår endringsprosessene?

TP er i liten grad en tariffavtalefestet ordning. Den er dermed underlagt arbeidsgivers styringsrett.

- 45 prosent av lederne oppgir likevel at bedriftens TP-ordning er omfattet av en tariffavtale på bransjenivå (24 prosentpoeng), eller en avtale i bedriften/konsernet (21 prosentpoeng)
- 71 prosent av lederne i bedrifter som har endret TP-ordningen oppgir likevel at TP-omleggingen har vært gjenstand for forhandlinger/drøftinger på virksomhetsnivå. Dette gjelder i større grad AFP-bedrifter enn ikke AFP-bedrifter.
- 54 prosent av disse drøftingene/forhandlingene følge lederne har foregått uten den helt store uenigheten mellom partene, mens 27 prosent oppgir en viss uenighet. De øvrige er usikre.
- Uenighet har vært knyttet til overgang fra YT til ITP, eventuell lukket ordning, endring i sparesatsene i ITP og regulering av ordningen.

Den nordiske modellen, med vekt på partssamarbeid, synes med andre ord også å omfatte tjenestepensjonene.

Mulige forklaringer

Usikkerheten rundt AFP

AFP oppfattes av mange som et usikkert gode. Det kan føre til at AFP ikke verdsettes i tilstrekkelig grad, i forhold til de faktiske kostnadene ved ordningen – noe som igjen kan ha ført til at AFP, i mindre grad enn man kanskje kunne tenke seg, trekkes inn når bedriften vurderer og fastsetter ytelsesnivået i tjenstepensjonsordningen.

Ønske om å sikre tilnærmet like gode ordninger, og unngå lønnskompensasjon

AFP kan likevel ha hatt betydning i situasjoner hvor ytelsesordning legges om til en innskudds- eller hybridordning. Disse prosessene er, som vi har sett, ofte partsbaserte; hvor selve prosessen er profesjonalisert (ekstern beregnings- og rådgivningsbistand). AFP tas derfor gjerne med i beregningene. Dette fordi mange bedrifter er avhengig av at AFP hensyntas om ansatte flest skal sikres en tilnærmet like god pensjon som tidligere uten at man går utover maksimalsatsene, det vil si at det reduserer behovet for å gi lønnskompensasjon.

Oppsummering

1) Flertallet av personallederne mener at AFP har hatt begrenset betydning for tjenestepensjonsordningene.

Forklaringen kan være at AFP oppfattes som et usikkert gode.

2) Endringstakten har likevel vært høyere i bedrifter med AFP, enn uten AFP:

- a) AFP-bedriftene har i større grad redusert sin OTP-andel, enn bedrifter uten AFP
- b) AFP-bedrifter har også hatt en noe sterkere overgang til lukkede YTP-ordninger, kombinert med innskudd for deler av staben
- c) Når ytelsesordninger er endret etter 2008 har AFP-bedriften også i større grad valgt å gå til høye innskuddssatser

Forklaringen kan være særtrekk ved avtaledekkede bedrifter som ikke er knyttet til AFP-ordningen i seg selv, men til for eksempel bedriftsstørrelse, type arbeidskraft, tradisjon for partssamarbeid, økonomisk situasjon etc.